

Uchwała z dnia 12 kwietnia 2007 r., III CZP 26/07

Sędzia SN Marian Kocon (przewodniczący)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

Sędzia SN Krzysztof Pietrzykowski

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku "Fundacji K.A." w K. o zmianę danych w Krajowym Rejestrze Sądowym, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 12 kwietnia 2007 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 22 listopada 2006 r.:

„Czy możliwe jest zamieszczenie w statucie fundacji (w trybie jego zmiany) postanowień zmieniających lub pozostających w sprzeczności z treścią aktu erekcyjnego fundacji w zakresie jego postanowień dodatkowych, a wykraczających poza wymogi stawiane w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 46 poz. 203 ze zm.)?”

podjął uchwałę:

Jeżeli statut fundacji dopuszcza jego zmianę, nie jest wykluczona zmiana tych postanowień, które zgodne są z oświadczeniem woli o ustanowieniu fundacji i dotyczą wymagań innych niż określone w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 ze zm.).

Uzasadnienie

"Fundacja K.A." w K. złożyła wniosek o ujawnienie w Krajowym Rejestrze Sądowym zmian dotyczących adresu, nazwy, możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, wykreślenia oddziału fundacji oraz częściowego wykreślenia dotychczasowego przedmiotu działalności pożytku publicznego i ujawnienia nowego zakresu tej działalności. Zmiany treści statutu, we wskazanym we wniosku zakresie, zostały ujawnione w Krajowym Rejestrze Sądowym na podstawie

orzeczenia referendarza sądowego z dnia 22 czerwca 2005 r., poza zmianą w zakresie nazwy, w tej części bowiem wniosek został oddalony.

Na skutek złożonej przez wnioskodawcę skargi na orzeczenie referendarza sądowego Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie postanowieniem z dnia 25 października 2005 r. uchylił powyższe orzeczenie i dokonany na jego podstawie wpis w części dotyczącej rejestracji zmiany statutu oraz wpisu odpłatnej działalności pożytku publicznego, w pozostałej części postanowienie utrzymał w mocy i oddalił dalej idące wnioski. Sąd Rejonowy ustalił, że w akcie o ustanowieniu fundacji ustalona została nazwa fundacji jako „Fundacja K.A.”, a także postanowienie zakazujące prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej. Postanowienia te wykraczają poza minimalną treść aktu fundacyjnego, określoną w art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 ze zm. – dalej: "u.f."). Jednocześnie statut fundacji dopuszczał możliwość jego zmiany. Zdaniem Sądu Rejonowego, fundatorzy nadając w akcie fundacyjnym nazwę fundacji oraz określając, że nie prowadzi ona działalności gospodarczej, przesądzili te kwestie „raz na zawsze”, wobec czego nie jest już dopuszczalna zmiana w tym zakresie, pomimo tego, że statut fundacji dopuszcza jego zmiany.

Przy rozpoznawaniu apelacji Sąd Okręgowy w Krakowie powziął wątpliwość sformułowaną w przedstawionym Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym. Wskazał, że dokonane w statucie fundacji zmiany dotyczą materii statutowej (art. 5 u.f.), nie zaś kwestii, które stanowią obligatoryjne postanowienia aktu o ustanowieniu fundacji (art. 3 ust. 2 u.f.). Ze względu na to, że fundator po zarejestrowaniu fundacji pozbawiony jest prawa samodzielnego decydowania o niej, za budzące wątpliwości uznał Sąd Okręgowy, czy po zarejestrowaniu fundacji możliwe jest wprowadzenie do statutu takich zmian, które prowadzą w istocie do zmiany woli fundatora ujawnionej w akcie fundacyjnym, ale dotyczącej materii wyłącznie statutowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 3 ust. 2 u.f., w oświadczeniu woli o ustanowieniu fundacji fundator powinien wskazać cel fundacji oraz składniki majątkowe przeznaczone na jego realizację. Treść aktu o ustanowieniu fundacji „Fundacja K.A.” jest bogatsza, ustala bowiem także jej nazwę, obszar działania, siedzibę, nieokreślony zakres czasowy działania, sposób realizacji celów fundacji, przykładowe źródła dochodów,

a także zawiera postanowienie, że fundacja nie będzie prowadzić działalności gospodarczej. W statucie fundacji zamieszczono m.in. postanowienie, że fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej, a także postanowienie dopuszczające możliwość zmiany statutu, z wyłączeniem zmian dotyczących celów, dla realizacji których fundacja została ustanowiona i określonych w akcie założycielskim.

Zmiany statutu, których ujawnienia w Krajowym Rejestrze Sądowym domagał się wnioskodawca, dotyczą takich postanowień, które zamieszczone były także w akcie fundacyjnym, chociaż nie stanowiły obligatoryjnych elementów tego aktu w myśl art. 3 ust. 2 u.f. Wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia prawnego wymaga analizy relacji pomiędzy aktem fundacyjnym i statutem fundacji.

Akt fundacyjny, a ściśle akt o ustanowieniu fundacji, rozumiany jest w doktrynie jako oświadczenie woli zmierzające do ustanowienia fundacji, wskazujące jej cele oraz majątek przeznaczony na ich realizację. Podnosi się, że jest to jednostronna czynność prawna o charakterze zobowiązującym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego także określono akt fundacyjny jako czynność prawną. W postanowieniu z dnia 8 grudnia 1992 r., I CRN 182/92 (OSNC 1993, nr 7-8, poz. 139) Sąd Najwyższy uznał, że jest to jednostronna czynność prawna o charakterze zobowiązującym lub rozporządzającym, której treść obligatoryjna określona w art. 3 ust. 2 u.f. nie sprzeciwia się jej dokonaniu przez pełnomocnika. W uzasadnieniu uchwały z dnia 24 listopada 2006 r., III CZP 114/06 (OSNC 2007, nr 7-8, poz. 109) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że kształt normatywny fundacji zależy w znacznym stopniu od woli fundatora, która znajduje wyraz w dwu oświadczeniach woli: o ustanowieniu fundacji oraz w statucie, nie budzi zatem wątpliwości, że akt o ustanowieniu fundacji jest jednostronną czynnością prawną.

Charakter prawny statutu nie jest w doktrynie określany jednolicie. Według jednego poglądu, jest to zbiór przepisów prawa, na podstawie którego fundacja prowadzi działalność, a według innego – akt prywatnoprawny, będący jednostronnym oświadczeniem woli fundatora lub innego podmiotu. Trafność tego stanowiska wspiera przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego koncepcja statutu stowarzyszenia i spółdzielni jako czynności prawnej. (...) W świetle tych uwag należy zatem uznać, że zarówno akt fundacyjny, jak i statut stanowią czynności prawne. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w art. 9 ust. 1 u.f., zgodnie z którym sąd dokonuje wpisu fundacji do Krajowego Rejestru Sądowego po stwierdzeniu, że czynności prawne stanowiące podstawę wpisu zostały podjęte przez uprawnioną

osobę lub organ i są ważne, podstawą wpisu jest zaś akt o ustanowieniu fundacji oraz statut. Konsekwencją uznania, że zarówno akt fundacyjny, jak i statut są czynnościami prawnymi jest stwierdzenie, że odnoszą się do nich przepisy dotyczące czynności prawnych, w tym zwłaszcza art. 56, 58 i 65 k.c.

Pomiędzy omawianymi czynnościami prawnymi zachodzą różnice wynikające przede wszystkim z ich funkcji. Funkcją aktu fundacyjnego jest ustanowienie fundacji, statutu zaś – umożliwienie jej działania przez określenie jej organizacji i sposobu działania. Ustanowienie fundacji wymaga oświadczenia woli fundatora, statut jednak może być sporządzony także przez inny podmiot. Ze względu na swoją „założycielską” funkcję akt fundacyjny po zarejestrowaniu fundacji nie może ulegać zmianom, podczas gdy zmiana statutu jest dopuszczalna.

W doktrynie podkreśla się, że zmiana celu lub statutu, dopuszczalna w świetle art. 5 ust. 1 zdanie drugie u.f., powinna pozostawać w zgodzie z pierwotną wolą fundatora, dla wyrażenia której szczególne znaczenie ma akt fundacyjny. Nie oznacza to jednak, że zmiany statutu w ogóle nie można dokonać. Należy wykluczyć możliwość zmiany aktu fundacyjnego przez zmianę statutu w takim zakresie, jaki wskazany jest w art. 3 ust. 2 u.f., a więc w zakresie tzw. obligatoryjnych postanowień tego aktu. W akcie fundacyjnym zamieszczane są w praktyce także inne postanowienia fundatora, chociaż w świetle art. 3 ust. 2 u.f. jest to zbędne. Nie można wykluczyć możliwości zmiany takich postanowień, w tym także postanowień dotyczących nazwy fundacji czy dopuszczalności prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej, dotyczących materii statutowej, w drodze zmiany statutu, skoro bowiem akt fundacyjny jest czynnością prawną, to decydujące znaczenie przy ocenie takiej możliwości mają reguły wykładni oświadczeń woli (art. 65 § 1 k.c.). Jeżeli zatem wykładnia oświadczeń woli zawartych w statucie i akcie fundacyjnym pozwala na uznanie w konkretnym wypadku, że jest to możliwe, to nie można *a limine* wykluczyć możliwości zmiany – przez zmianę statutu – tych postanowień aktu fundacyjnego, które wykraczają poza obligatoryjną jego treść określoną w art. 3 ust. 2 u.f. Przy takiej ocenie należy mieć na względzie, jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 24 listopada 2006 r., III CZP 114/06, że w przypadku dokonywania zmian w statucie, zarząd, a także organy nadzorcze i sąd rejestracjonalny, powinny brać w pierwszym rzędzie pod rozwagę wolę fundatora wyrażoną w akcie fundacyjnym i jej pierwotnym statucie,

tak aby stworzona przez niego osoba prawna działała w sposób, jaki on sobie wyobrażał, z uwzględnieniem zmienionych warunków, w jakich przyszło jej działać.

Wobec tego orzeczono, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c.).

